

Savivaldybių žinios

LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ ASOCIACIJA

Nr. 16 (876)

2019 m. rugsėjo 28 d.
Išėina šeštadieniais

Lietuvos kultūros sostinei Rokiškiui – 520!

4–5 p.

RAMŪNAS GODELIAUSKAS: „Siekti Lietuvos kultūros sostinės titulo – verta“

Romo Gurklio nuotr.

Šie metai – nemenkas iššūkis Rokiškio rajono savivaldybės vadovams: (iš kairės) merui Ramūnui Godeliauskui, savivaldybės administracijos direktoriui Andriui Burnickui ir direktoriaus pavaduotojui Valerijui Rancevui. Rugsėjo 21 d. vadovai pasitiko svečius, atvykusius į gimtadienio iškilmes.

VILNIAUS PLANAS – FINIŠO TIESIOJOJE	7 p.
ŠVIETIMAS SAVIVALDYBĖJE: NERIMAS, TENDENCIJOS IR PARAMA	12 p.
PASVALIEČIŲ APKLAUSA PARODĖ – MIESTO GIMTADIENIS REIKALINGAS!	28–29 p.
VIEŠOSIOS PASLAUGOS IR PRIVATUS VERSLAS – (NE)SUDERINAMA?	30–31 p.

RAMŪNAS GODELIAUSKAS: „SIEKTI LIETUVOS KULTŪROS SOSTINĖS TITULO – VERTA“

Justė BRIGĖ

„Šie metai Rokiškio krašto žmonėms ypatingi. Rokiškis yra Lietuvos kultūros sostinė. Tai nemenkas iššūkis, nes svarbu ne tik renginių skaičius, bet ir jų kokybė – labai svarbu rajono kultūrą kiltelėti į aukštesnį lygį“, – mintimis dalijasi Rokiškio rajono meras Ramūnas Godeliauskas.

KIEKVIENĄ MĖNESĮ NAUJA VEIKLA

„Kiekvienas šių metų mėnuo kviečia miestelėnus ir svečius į vis kitus kultūros vingius – teatro, šokio, muziejininkystės, dailės, etnokultūros, vizualiųjų menų, dvarų kultūros, muzikos ir literatūros, – 2019 metų Lietuvos kultūros sostinės veiklas apibūdina Rokiškio rajono meras. – Kiekvieną mėnesį stengiamės atskleisti vis kitą kultūros sritį. Taip pat turime savo ambasadorius. Jie nėra susieti su kuria nors kultūros sritimi, o labiau prisideda skleidžiant žinią apie Rokiškį.“

Nuo tos dienos, kai Rokiškis iš Marijampolės perėmė Lietuvos kultūros sostinės simbolį, surengta per 150 įvairių renginių – nuo ilgų tradicijų turinčių teatro ir muzikos festivalių, langinių tapymo ir medžio drožėjų plenerų iki naujų, tik Kultūros sostinės metams skirtų kultūros iniciatyvų – fotografijos ir mezgėjų plenerų, kino vakarų po atviru dangumi, poezijos ir muzikos improvizacijų, Šiaurės Lietuvos moterų chorų šventės. Renginių formos nuo parodų, koncertų, spektaklių, performansų iki forumų, konferencijų, sambūrių ir respublikinių bei tarptautinių konkursų sudarė sąlygas plačiai pažinti Rokiškio krašto kultūrą.

„Sunku pasakyti, kokią įtaką domėjimosi Rokiškio suaktyvėjimui turi buvimas Lietuvos kultūros sostine, bet turistų srautai šią vasarą buvo gan dideli. Matydami miestą, užpildytą turistiniais autobusais, galime tik pasidžiaugti, kad Rokiškio populiarumas auga, – teigia rajono meras. – Be abejo, kai pristatydami Rokiškį pabrėžiame, kad esame dar ir Lietuvos kultūros sostinė, daug kur atsiveria vartai. Neretai kitų savivaldybių merai manęs klausia, ar verta siekti Lietuvos kultūros sostinės titulo. Jiems galiu atsakyti vienareikšmiškai: tikrai verta.“

DIDŽIAUSIAS RENGINYS – GIMTADIENIS

Kaip teigia meras, vienas didžiausių šių metų renginių yra Rokiškio miesto gimtadienis. Miestas pirmą kartą paminėtas prieš 520 metų – 1499 metų rugsėjo 21 dieną kunigaikščio Aleksandro privilegijoje dėl girios kirtimo paminėtas Rokiškio dvaras.

„Gimtadienio šventė – puiki proga pasiųsti Rokiškio savivaldybės partnerius ir parodyti jiems Rokiškio kraštą. Džiaugiamės, kad į mūsų kvietimą atsiliepė daugelis partne-

Ramūnas Godeliauskas: „Šiandien Rokiškis yra tarptautinių ir nacionalinių renginių sukūrys, siūlantis plačias aktyvaus laisvalaikio galimybes.“

rių. Sulaukėme arti šimto svečių iš Jungtinės Karalystės, Baltarusijos, Rumunijos, Lenkijos, iš kelių Latvijos savivaldybių, – meras tikisi, kad po gimtadienio svečių išsivežti įspūdžiai prisidės didinant Rokiškio populiarumą ir užsienio šalyse.

„Su daugeliu partnerių sieja kultūrinis bendradarbiavimas, bet su dalimi jų plėtojama ir projektinė veikla. Ypač aktyviai dirbame su Latvija. Tam, žinoma, įtakos turi bendradarbiavimo tarp sienų programa. Šiuo metu kartu su partneriais iš Latvijos įgyvendiname septynis projektus. Galima paminėti, kad sėkmingai buvo įgyvendinti projektai ir įdiegtos stebėjimo kameros daugelyje seniūnijų, mieste įrengtos vaikų žaidimų aikštelės ir treniruokliai.

Su Latvija Rokiškio kraštą sieja ir sporto renginiai. Ypač ledo ritulys. Rokiškio ledo ritulininkai visada dalyvauja Lietuvos čempionatuose. Į kai kuriuos vyksta net dvi komandos. Rokiškėnų ledo ritulininkų komanda – dažna ir Latvijos čempionato dalyvė.

ŠIMTAS KIŠKIŲ SUSIRINKO...

Šio gimtadienio išskirtinumas – sumanymas siekti kiškių rekordo, nes kaip kiškių miestas be kiškių? Kiekvienas rokiškėnas, paklaustas apie miesto pavadinimo atsiradimą, paporins legendą apie medžiotoją Roką, įkūrusį šį miestą, ir kiškius, kurių tais laikais čia labai daug buvę. Juos Rokas ir medžiodavęs. Tik, deja, sumanymui surinkti krūvon Rokiškio kiškius sutrukdė rudeniška dargana.

„Rokiškėnai myli savo augintinius, ir daugelis jų laiko ne po vieną. Nors tarp kultūros sostinės renginių augintiniams ir neskyrėme daug dėmesio, bet per gimtadienį buvo renkamos aukos beglobiams gyvūnams“, – sako rajono

meras R. Godeliauskas, pats laikantis septynis augintinius – labradorus ir Kavalieriaus karaliaus Karolio spanielius.

ROKIŠKIS – DOUZELAGE NARYS

Į Rokiškio gimtadienį atvyko ir nedidelius Europos miestus vienijančios Douzelage organizacijos nariai iš Jungtinės Karalystės. Šios tarptautinės organizacijos nare Rokiškio rajono savivaldybė tapo 2018 m. gegužės 12 dieną.

Douzelage organizacija įkurta 1991 m. Šiuo metu ji vienija 28 nedidelius miestus iš 28 Europos Sąjungos šalių. Organizacijos nariu gali būti tik vienas miestas iš kiekvienos Europos Sąjungos šalies. Douzelage organizacijos tikslas – skleisti Europos dvasią ir kurti tarp miestų švietimo, ekonomikos, turizmo, sporto, kultūros ryšius, kad abipusę naudą gautų gyventojai. Mažiausiai vieną kartą per metus visų Douzelage miestų savivaldų, švietimo ir jaunimo atstovai renkasi į metinį susirinkimą, kuris kiekvieną kartą vyksta skirtingame organizacijos narės mieste, diskutuoja tais metais Europai aktualia tema, dalijasi patirtimi, aptaria kitų metų susitikimo vietą, programą, teikia metinę ataskaitą, kas trejus metus organizuoja Douzelage prezidento ir pavaduotojų rinkimus, pristato Europos Komisijos numatomus kvietimus teikti paraiškas.

Nors iš Jungtinės Karalystės atvykę organizacijos atstovai teigė dar nesuspėję gerai pamatyti Rokiškio, bet pirmieji įspūdžiai rodo, kad miestas gali būti įdomus kitų šalių turistams. Svečiams malonų įspūdį padarė erdvios miesto erdvės, malonūs miesto gyventojai. „Į Rokiškį verta atvažiuoti visais metų laikais, ir visais metų laikais galima pamatyti vis kitokį Rokiškį ir jo apylinkes. Rajone turime dvarų, esame parengę ir kviečiame pakeliauti dvarų keliu, susipažįstant ne tik su statinių architektūra, bet ir su dvariečių gyvenimu. Rokiškyje yra Sūrio kelias. Turime labai įvairių maršrutų, įdomių lankytinų vietų, įvairių edukacinių ir kultūrinių programų“, – apsilankyti Rokiškyje kviečia rajono meras R. Godeliauskas.

Neretai Rokiškio rajonas pavadinamas miniatiūrine Lietuva dėl savo unikalių kontūrų, triskart atkartojančių šalies ribas. „Tačiau ne tik dėl šio bruožo Rokiškis ypatingas – čia žmonės vilioja ne tik puiki gamta, krašto vaizdą puošia daugiau kaip trys šimtai istori-

Rokiškio centrinė aikštė rokiškėnus ir svečius traukia ne tik per šventes.

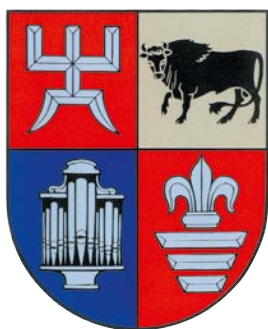
Per miesto gimtadienį koncertavo ir meno mėgėjų kolektyvai, ir atlikėjai profesionalai.

jos ir kultūros paminklų, stipriose ir sutelktose bendruomenėse gimsta rajoną gražinantys ir garsinantys projektai, prie kurių prisideda ir kiekvieną iniciatyvą stengiasi palaikyti Rokiškio rajono savivaldybė, – sako rajono meras. – Nesuklysiu Rokiškį pavadindamas Lietuvos kultūros veidrodžiu. Šimtametės dvarų kultūros tradicijas puoselėja garsūs Rokiškio krašto menininkai ir kultūros įstaigos, o kunigaikščių ir grafų pradėtas mecenatystės tradicijas tęsia didžiosios rajono verslo įmonės.

Galime didžiuotis, kad, iš kartos į kartą puoselėdami ir augindami kultūrinį palikimą, sugebėjome visa tai išsaugoti ir šiandien galime su jumis dalytis. Ir nors Rokiškis tituluotas Lietuvos kultūros sostine tik 2019-aisiais, šį titulą miestas pagrįstai gali nešioti nuolatos.

Mūsų mieste puikiai dera pasaulio ir Europos kultūros apraiškos, kruopščiai puoselėjama ir lietuviškoji tradicija. Kiek daug visko sutelpa į šiuos jubiliejinus metus... Šiandien miestas yra tarptautinių ir nacionalinių renginių sukūrys, siūlantis plačias aktyvaus laisvalaikio galimybes. Ir, nepaisant 520 metų, šis miestas yra gyvybingas, jaunatviškas ir kupinas didžiulių ateities planų ir lūkesčių!

Per užsienio delegacijų priėmimą buvo perskaitytas Rokiškio krašto garbės pilietės Irenos Jasiūnaitės atsiųstas sveikinimas Rokiškiui ir rokiškėnams: „Mano gimtojo Rokiškio mere, gerb. Ramūnai Godeliauskai, sveikinu Jus, Jūsų savivaldybę ir Rokiškio miestą 520 metų gimtadienio proga! Tegu klesti Rokiškio miestas, tegu būna laimingi šio krašto žmonės. Ilgiausių metų!“

ROKIŠKIO HERBAS

Rokiškio herbe ketvirčiuotame skyde raudonajame lauke pavaizduota sidabrinė trišakė žvakidė – tai Rokiškio dvaro savininkų kunigaikščių Krošinskių herbas, auksiniame lauke juodas žingsniuojantis jautis – grafų Tyzenhauzų herbas, mėlynajame lauke – sidabriniai vargonai, rodantys senas Rokiškio muzikines tradicijas, raudoname lauke – trys sidabrinės į apačią trumpėjančios juostelės su sidabrine lelija

viršuje. Tai paskutiniųjų Rokiškio grafų Pšezdziekių herbas. Aukšas arba geltona spalva simbolizuoja Saulę, sidabras ir balta spalva – Mėnulį, raudona spalva reiškia narsą ir meilę – simbolizuoja Marsą, mėlyna – ištikimybės, tvirtumo spalva, simbolizuoja Jupiterį, juoda nuo seno reiškia išmintį, išsilavinimą, liūdesį, Jautis simbolizuoja stiprybę, lelija – viltį ir teisingumą.

PAVYZDINĖ KAIŠIADORIEČIŲ INICIATYVA

Edita LEVANSVIČIŪTĖ

Valdymo koordinavimo centras atliko tyrimą „Lietuvos savivaldybių ir įmonių veikla 2018 metais“. Kaišiadorių rajono savivaldybė valdo tris įmones (SVĮ): SĮ „Kaišiadorių paslaugos“, UAB „Kaišiadorių šiluma“ ir UAB „Kaišiadorių vandenys“. Tyrimo metu nustatyta, kad vertinant Lietuvos savivaldybių lygmeniu efektyviausiai nuosavą kapitalą pelno generavimui naudojo Kaišiadorių rajono SVĮ – nuosavo kapitalo grąža siekė 11,1 proc. Be įvairių finansinių rodiklių, tyrimo ataskaitoje taip pat pateiktas ir SVĮ nepotizmo rizikos vertinimas. Naudojimasis tarnybine padėtimi, vardu ir turima galia, siekiant proteguoti savo šeimos narius, giminaičius ar kitus artimus asmenis, suprantamas

kaip nepotizmas. Šio reiškinio egzistavimas ir paplitimas dažnai įvardijamas kaip viena pagrindinių korupcijos priežasčių Lietuvoje. Tyrimo rezultatai parodė, kad Kaišiadorių rajono savivaldybėje užfiksuotas mažiausias – iki 10 proc. – vidinio nepotizmo rizikos intensyvumas.

„Tyrimo rezultatai maloniai nustebino, bet labai džiugu, kad mūsų kryptingas ir nuoseklus darbas, siekiant skaidresnio ir efektyvesnio savivaldybės valdomų įmonių darbo, duoda vaisių. Tačiau dar ne viskas padaryta, ir negalime užmigti ant laurų, privalome ir toliau gerinti įmonių veiklą, didinti paslaugų kokybę, diegti modernios vadybos principus ir siekti dar geresnių rezultatų“, – sakė Kaišiadorių rajono meras Vytenis Tomkus.

Tai pirmoji po šešerių metų pertraukos savivaldybės valdomų įmonių metinius rezultatus apibendrinanti ataskaita. Tikimasi, kad ši periodiškai rengiama ataskaita taps papildomu įrankiu SVĮ priežiūros ir gerojo valdymo principų diegimo procese. Siekiant užtikrinti pakankamą SVĮ veiklos ir finansinių rezultatų prieinamumą, nuo 2018 metų pabaigos Valdymo koordinavimo centras (viešoji įstaiga „Stebėsenos ir prognozių agentūra“) įstatymu yra įpareigotas rinkti informaciją, rengti ir skelbti metines ataskaitas apie paskutinio praėjusio ataskaitinio laikotarpio SVĮ veiklą ir rezultatus, pradedant jau šiais metais. Tai yra pavyzdinė iniciatyva plėsti gerojo valdymo principų taikymą, labiausiai pasiteisinusias valstybės valdomų įmonių valdysenos praktikas įgyvendinant ir savivaldybėse.

Rugpjūtį Klaipėdos miesto savivaldybė gavo Vidaus reikalų ministerijos raštą, kuriame nurodyta, kad Klaipėdos miesto savivaldybės įgyvendinamų projektų lėšų panaudojimas siekia 4,11 proc. esamo limito. Dėl laiku nepanaudotų ES struktūrinių fondų lėšų Vidaus reikalų ministerija planuoja sumažinti priemonės „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“ ES struktūrinių fondų lėšų limitą Klaipėdos regionui iki 20 438 336,27 euro.

ĮGYVENDINAMI KLAIPĖDAI SVARBŪS ES PROJEKTAI

Klaipėdos miesto savivaldybės administracija įgyvendina dešimt projektų, kurie yra finansuojami iš ES lėšų pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ priemonę „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“. Pagal šią priemonę numatyti įgyvendinti projektai yra labai svarbūs Klaipėdos miestui – planuojama sutvarkyti pagrindines miesto viešąsias erdves.

„Patys puikiai matome, kad „paveldėjome“ tikrai kuklius šios priemonės įgyvendinimo rezultatus, todėl ir pirmaisiais savo darbo mėnesiais dėjome didžiausias pastangas, kad išjudintume šios priemonės įgyvendinimą, – pasakojo savivaldybės administracijos direktorius Gintaras Neniškis. – Nuo liepos mėnesio pasistūmėjo ne vieno projekto įgyvendinimas, ES lėšų panaudojimas padidėjo 8 proc. – nuo 955 tūkst. eurų iki 1 033,0 tūkst. eurų. Iš dešimties projektų trijuose vyksta rangos darbai, paskelbti dviejų projektų rangos darbų viešieji pirkimai, pradėtos trijų projektų rangos darbų viešųjų pirkimų procedūros, vienas projektas turi teigiamą ekspertizės išvadą, taip pat rengiamas vie-

nas techninis projektas, kuris turėtų būti baigtas 2020 metų pirmajame ketvirtyje.“

Gauta teigiama ekspertizės išvada Atgimimo aikštės sutvarkymo, didinant patrauklumą investicijoms, skatinant lankytojų srautus, projektui. Tačiau, įvertinus miesto bendruomenėje kilusią diskusiją dėl šio projekto sprendinių, klausimai dėl projekto dar bus sprendžiami artimiausiam Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos kolegijos posėdyje.

Ilgiausiai užtruks kitos erdvės – Turgaus aikštės su prieigomis – sutvarkymo techninio projekto rengimas. Įvertinus projekto jautrumą ir sudėtingumą, jį planuojama parengti 2020 m. pirmajame ketvirtyje.

Pagal priemonės „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“ finansavimo sąlygų aprašą projektų veiklos turi būti baigtos ne vėliau kaip 2023 m. rugsėjo 1 d. Projektus Klaipėdos miesto savivaldybėje planuojama įgyvendinti per 2020–2022 m.

Siekdama skaidrumo, Klaipėdos miesto savivaldybės administracija pateikia visus skaičius, susijusius su pagal priemonę „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“ įgyvendinamais ES projektais ir jų finansavimu.

Informavimo ir e. paslaugų skyriaus inf.

Savivaldybė	Priemonei įgyvendinti skirtos ES lėšos, Eur	Iki 2018-12-31 projektams išmokėtos ES lėšos, Eur	Proc. nuo limito	Per 2019 m. projektams išmokėtos ES lėšos, Eur	Proc. nuo limito
Vilniaus miesto savivaldybė	43 558 850,00	1 569 839,50	5,73	1 031 168,77	2,37
Kauno miesto savivaldybė	31 423 772,00	1 075 602,50	5,58	2 154 247,37	6,86
Klaipėdos miesto savivaldybė	23 227 525,00	639 581,84	5,79	955 310,85	4,11

VILNIAUS PLANAS – FINIŠO TIESIOJOJE

Po daugiau nei trejus metus vykusių Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo ir derinimo su vilniečiais darbų dokumentas jau finišo tiesiojoje – jam pritarė visos institucijos, o gavus Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos pritarimą, miesto planas artimiausiam dešimtmėčiui įsigaliojotų dar šį rudenį. Derinant naują planą daugiausia dėmesio buvo skiriama gyvenimo kokybei gerinti, plėtos galimybėms urbanizuotoje miesto dalyje, integruotai transporto sistemai ir ilgalaikiai darniai miesto plėtrai.

Plano pokyčiai tiesiogiai susieti su Vilniaus ateities vizija – modernus, konkurencingas ir patogus Vilnius. Miesto plane iki 2030 m. numatytas želdynų plėtojimas, susisiekimo infrastruktūros plėtos prioritetai, pagrindinės priemonės viešojo transporto konkurencingumo didinimui, prioritetinė artimiausia magistralinių dviračių–pėsčiųjų trasų plėtra, vandens tiekimo ir nuotekų tinklų plėtos kryptys, ilgalaikiai planai centralizuoto šilumos tiekimo srityje, naujų mokyklų ir darželių statybos, kultūros ir sporto infrastruktūros objektų statybos ir rekonstrukcijos ir daugybė kitų kiekvienam vilniečiui svarbių planų.

„Naujasis bendrasis miesto planas – mūsų visų susiprojektuota ateitis. Žalias, patogus gyventi ir dirbti Vilnius yra vienintelis augantis miestas Lietuvoje, kuris ir toliau plės. Kad miestas būtų patrauklus, turime padaryti viską, kad jauni žmonės čia gyventų, kurtų, augintų vaikus ir jiems būtų patogus, kad

ir milijoną gyventojų turintis Vilnius išliktų patogus. Naujas darnios urbanistinės plėtos kodas – miesto kultūros, tradicijų, gamtos savitumo, taip pat tapatumo išsaugojimas ir gausinimas, miestiečių privačių/viešųjų iniciatyvų sinergija, urbanistikos ir architektūros kūrimas „iš apačios“, – sako vyriausiasis miesto architektas Mindaugas Pakalnis.

Plane išryškintos urbanistinės plėtos gairės: miesto centro augimas, esamų gyvenamųjų rajonų aplinkos kokybės gerinimas, kaimynių programos (kuri aktuali 300 tūkst. gyventojų) vystymas, prioritetinių plėtos teritorijų skatinimas, paveldo tvarus naudojimas ir ryškinimas, socialiai silpnųjų rajonų regeneracija.

Numatyti penki pagrindiniai prioritetai: miesto plėtra į netoli miesto centro esančius rajonus, antroji kryptis – miegamieji rajonai, kurie turėtų tapti vakarietiški ir jaukūs, todėl ypatingas dėmesys bus skiriamas jų apsaugai, apželdinimui ir viešajai infrastruktūrai, trečioji – centras, kuris bus ypač saugomas, o naujieji projektai bus leistini tik išsaugant paveldą. Ketvirtasis prioritetas – žaliasis miesto veidas. Miesto unikalumas ir privalumas yra tada, kai iki artimiausio miškelio ar parko bus galima nueiti pėsčiomis. O svarbiausias prioritetas – miesto transportas ir susisiekimas: sostinėje planuojama daug naujų jungčių, viadukų, tiltų, pėsčiųjų ir dviračių takų, taip pat infrastruktūra bepiločiams automobiliams.

Naujajame bendrajame miesto plane daugiau dėmesio bus skiriama vilniečių

gyvenimo kokybės gerinimui: kokybiškam miesto augimui, patrauklių viešų erdvių kūrimui, architektūrinių projektų įgyvendinimui, plačiau įtraukiant visuomenę į miesto planavimo procesus, ir daigafunkciam žemes naudojimui.

Bendrasis planas pradėtas keisti dar 2016 m. vasarą. Tai ilgas ir labai sudėtingas dokumentas, kurį rengė ne tik meras ir taryba, bet ir daugybė specialistų, tačiau procesas užtruko ilgiau nei tikėtasi dėl atidaus sprendinių derinimo su vietos bendruomenės atstovais. Planas nuo pat projekto pradžios susilaukė didelio visuomenės susidomėjimo. Praėjusiais metais vykusiame naujojo miesto vizijos pristatyme dalyvavo keli šimtai sostinės plėtra besidominčių vilniečių. Susirinkimo metu dalyviai pateikė net 1500 pasiūlymų, kaip, jų nuomone, turėtų atrodyti naujasis Vilnius. Diskusijų metu įvairių vietos bendruomenių atstovai aktyviai teikė pastabas ir pasiūlymus, buvo sulaukta konstruktyvios kritikos ir įžvalgų bendrojo plano sprendiniams, nes vietos bendruomenių atstovai gerai pažįsta savo aplinką ir galėjo pasisakyti, kokie aplinkos pokyčiai yra būtini, o kurie nėra logiški. Pasak vyriausiojo miesto architekto, „rengiant naują miesto planą gyventojai turėjo galimybę vizualiai palyginti senąjį ir naująjį bendrąjį planą, taip įvertindami miesto kitimą artimiausiu dešimtmėčiu, ir tai labai pasiteisino“.

Rinkodaros ir komunikacijos skyriaus inf.

ŠVIETIMAS SAVIVALDYBĖJE: NERIMAS, TENDENCIJOS IR PARAMA

Daiva BELIOKAITĖ

Prasidėjus naujiems mokslo metams apžvelgiame Klaipėdos rajono ugdymo įstaigų situaciją. Kai kurie skaičiai džiugina, bet yra ir nerimą keliančių tendencijų.

SIKIAMA PAKEISTI UGDYMO ĮSTAIGŲ VADOVŲ VERTINIMO TVARKĄ

2019–2020 mokslo metais rajone veikia 35 švietimo įstaigos. Joms vadovauja 67 vadovai.

„Džiaugiamės, kad rajone dirba kompetentingi vadovai, iš kurių ne vienas sėkmingai jau pasibaigus kadencijai vėl laimėjo konkursą, tačiau šiuo metu dar 5-iose ugdymo įstaigose paskelbti konkursai vadovų pareigoms, ir kai kurie iš buvusių vadovų neketina juose dalyvauti. Ne tik pas mus, bet ir šalies mastu konkursai švietimo įstaigų direktorių pareigoms labai dažnai neįvyksta, nes nėra pretendentų. Tikėtina, kad Lietuvoje švietimo įstaigų, kuriose nebus nuolatinio vadovų, artimiausiu metu tik daugės. Savivaldybėms vis sudėtingiau užtikrinti švietimo įstatymu perduotas funkcijas įgyvendinti valstybinę švietimo politiką, organizuoti ikimokyklinį, priešmokyklinį, bendrąjį ugdymą, neformalųjį vaikų švietimą neturint vadovų įstaigose. Todėl mero raštu kreiptasi ir į Seimo pirmininką, siūlant atsisakyti švietimo įstatyme numatyto kompetencijų vertinimo švietimo ir mokslo ministro įgaliotoje institucijoje, – sakė Klaipėdos rajono mero pavaduotoja Violeta Riaukienė. – Manytume, kad kiekviena komisija švietimo įstaigos vadovo pareigoms eiti savivaldybėse gebės atrinkti geriausius pretendentus vadovauti švietimo įstaigoms.“

MOKINIŲ DAUGĖJA, PEDAGOGŲ – NE

Šiemet į bendrojo ugdymo mokyklas atėjo 4978 mokiniai (iš jų pirmokų 520) – 23 daugiau negu praėjusiais mokslo metais. Pagal ikimokyklinio ugdymo programą bus ugdomi 1744 vaikai (2018–2019 m. m. buvo 1660) ir 521 pagal priešmokyklinio ugdymo programą (2018–2019 m. m. – 513). Bendrojo ugdymo mokyklose ugdymą organizuos 455 mokytojai ir pagalbos mokiniui specialistai, ikimokyklinėse ugdymo įstaigose – 152 ir neformaliojo švietimo mokyklose – 72.

„Deja, ir šiais mokslo metais dar labiau išsilaikė pedagogų trūkumo problema, – aiškino švietimo skyriaus vedėjas Algirdas Petračiūnas. – Anksčiau galėdavome sulaukti pagalbos iš Klaipėdoje gyvenančių pedagogų, nes ten ne visų dalykų mokytojai gaudavo darbo arba norėdavo pas mus dar „prisidurti“ valandų, dabar pedagogams laisvų vietų daug ir Klaipėdoje, todėl specialistai iš mūsų mokyklų grįžta arčiau savo gyvenamosios vietos. Sudėtingiausia įstaigoms buvo rasti tikslųjų, gamtos mokslų mokytojų, auklėtojų, bet, pavyzdžiui, Priekulės levos Simonaitytės gimnazijai teko pradėti mokslo metus, neturint ir anglų kalbos mokytojo. Mokytojų kelionės išlaidų

kompensavimas šiek tiek padeda prisitraukti mokytojų iš Šilutės, Šilalės, Plungės savivaldybių.“

Savivaldybė, stengdamasi išlaikyti važinėjančius į darbą pedagogus, kompensuoja kelionės išlaidas važiuojantiems nuo 5 iki 40 kilometrų po 0,10 euro už kilometrą.

UGDYMO ĮSTAIGOS – VIENUR NYKSTA, KITUR AUGA

Naujaisiais mokslo metais dėl mažo mokinių skaičiaus nebeformuotos pradinio ugdymo programos klasės Drevernos ir Kvietinių mokyklose-darželiuose. Jos nuo rugsėjo 1 d. tapo ikimokyklinėmis įstaigomis. Pašlūžio mokykloje-daugiafunkciame centre dėl tos pačios priežasties neliko pagrindinio ugdymo programos klasių, tačiau toliau veikia ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės, taip pat mokosi pradinio klasių mokiniai.

Vadovaujantis šiemet patvirtintu rajono tarybos sprendimu, siekiant veiksmingai naudoti valdymui skirtas lėšas, bendrojo ugdymo mokyklose, neturinčiose 100 mokinių, neliko direktorių pavaduotojų ugdymui etatų. Tokių bendrojo ugdymo mokyklų yra keturios.

Pasak mero pavaduotojos V. Riaukienės, nors kai kurių mokyklų vyresniems mokiniams nuo šių metų teks važinėti toliau, tačiau pagerintos sąlygos mažiesiems. Sprendžiant ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų prieinamumo problemas, įrengtos ir atidarytos naujos grupės Veiviržėnų Jurgio Šaulio ir Priekulės levos Simonaitytės gimnazijose, Drevernos ir Kvietinių ikimokyklinėse įstaigose. Pailgintas Dituvo pagrindinės mokyklos priešmokyklinės grupės darbo laikas. Pritaikius patalpas, įsigijus baldus, priešmokyklinukai įstaigoje galės būti visą darbo dieną.

PASKATA STEIGTI PRIVAČIAS IKIMOKYKLINES ĮSTAIGAS

Dalis aukštesniųjų klasių mokinių, kurių gyvenamosios teritorijos nėra bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pagrindinio ar vidurinio ugdymo programas, renkasi arčiau gyvenamosios vietos esančias Klaipėdos miesto mokyklas. Šiemet siuntimai išduoti 195 mokiniams į šios savivaldybės mokyklas, įsipareigojant dengti ūkio išlaidas iš mūsų rajono biudžeto.

Išlieka didelis ikimokyklinio ugdymo įstaigų poreikis. Į privačias daržėlius mieste ir rajone siuntimai išduoti 120-iai mokinių, į Klaipėdos miesto savivaldybės daržėlius (nepatekus į rajono) – 140, bet lankančių yra mažiau.

„Skatiname, kad privačių ikimokyklinių įstaigų būtų steigiamas daugiau, todėl iki šių metų pabaigos lankantiems privačių ikimokyklinių įstaigą Gargžduose kompensuojame 150 eurų, o lankantiems Klaipėdos mieste – 100 eurų. Nuo naujų metų mūsų rajono teritorijoje lankantiems ikimokyklinėse įstaigose bus kompensuojama 200 eurų. Tikimės, kad jų laukiai bėgant rasis daugiau“, – išreiškė viltį mero pavaduotoja V. Riaukienė.

AR JAUČIATĖS PERDEGĘ?

Živilė TIŠKEVIČIŪTĖ

Beveik pusė Lietuvos dirbančiųjų jaučiasi perdegę darbe. Pasaulio sveikatos organizacijai (PSO) perdegimą šiemet pripažinus profesiniu sindromu, paaiškėjo, kad prie perdegusių darbuotojų mūsų šalyje save linę priskirti 49 proc. darbo rinkos dalyvių.

Draudimo bendrovės BTA užsakymu „Spinter tyrimų“ atlikta apklausa atskleidė, kad šalies darbuotojų situacija iš esmės atitinka pasaulines tendencijas.

„Lietuvoje perdegusių darbuotojų dalis yra mažesnė, negu, pavyzdžiui, JAV, kur pernai perdegimo sindromu skundėsi ar bent kartais taip jautėsi apie 67 proc. žmonių, dirbančių visą darbo dieną. Tačiau tokiai nedidelei, globalioje ir labai konkurencingoje rinkoje intensyviai dalyvaujantys šaliai ir kas antras perdegęs darbuotojas yra nerimą kelianti problema, kurios sprendimo sisteminiu lygiu tikrai reikėtų imtis nedelsiant“, – sako

BTA Žmogiškųjų išteklių valdymo skyriaus vadovė Jevgenija Kriškėčiūnė. PSO perdegimą ji vertina kaip profesinį sindromą, sukeltą ilgalaikio streso. Pasak J. Kriškėčiūnės, ne veltui perdegimo sindromas yra laikomas šių laikų epidemija. Deja, jis nėra paprastai ir lengvai identifikuojamas. Dar sudėtingesnė situacija susidaro tada, kai ir pats dirbantysis neigia, kad blogai jaučiasi kaip tik dėl ilgalaikio streso sveikatai sukeltų padarinių.

„Darbo rinka pastaruoju metu keičiasi tikrai stipriai – daugėja ne tik laisvai samdomų darbuotojų, bet ir tų, kurie taip perdega darbe, kad galiausiai bent kuriam laikui atsiriboja nuo bet kokios darbinės veiklos. Neutrūksta istorijų apie tai, kaip aukštas ir puikiai apmokamas pareigas be didelių paaiškinimų palieka geri specialistai ir talentingi vadovai. Ir ne todėl, kad nori keisti darbą, bet tam, kad apskritai nuo jo atsitrauktų, verstų naują gyvenimo puslapį. Organizacijos tokius „protestus“ ilgą laiką buvo linkusios sieti su Y kartai būdingu elgesio modeliu, tačiau atrodo, kad problema yra rimtesnė ir gilesnė, nei tiesiog momentinė žmogaus užgaida staiga pakeisti gyvenimą iš esmės“, – atkreipia dėmesį J. Krikščiūnė.

Reprezentatyvios apklausos duomenimis, Lietuvoje perdegusios dažniau jaučiasi moterys nei vyrai, atitinkamai 56 proc. ir 44 proc. visų darbo prasme perdegusių apklausos dalyvių. Kita pastebima tendencija yra tai, kad perdegimo sindromas dažniau vargina tuos,

kurių darbas susijęs su aukštomis pareigomis ir didesne profesine atsakomybe: sindromas būdingas aukštesnio išsilavinimo ir didesnių pajamų atstovams.

„Apklausoje rezultatai parodė, kad didžiausia, arba 55 proc., perdegusių darbuotojų dalis yra kaip tik vadovų grupėje. Po jų rikiuojasi specialistai ir tarnautojai – 50 proc., taip pat darbininkai – 48 proc. Nedaug atsilieka ir smulkieji verslininkai, iš kurių 45 proc. jaučiasi perdegę darbe. Iš aktyvių darbo rinkos dalyvių kol kas geriausiai atrodo ūkininkai, čia „tik“ kas trečias jaučiasi perdegęs profesine prasme“, – teigia žmogiškujų išteklių ekspertė. Jos nuomone, perdegimo sindromas darbo rinką ateityje turėtų apimti plačiau, nes nemaža dalis jaunimo dar nedirba, o kaip tik jie laikomi labiausiai neatspariais perdegimo darbe sindromui.

„Užsienyje atliekami tyrimai šiuo klausimu nedžiugina, nes pastebima, kad kaip tik vadinamosios tūkstantmečio, arba Y kartos atstovai yra ypač jautrūs perdegimo sindromui.

Jie darbo rinkai ir organizacijų kultūrai jau padarė didžiulę įtaką, priversdami prisitaikyti prie išsilavinusių, drąsių, entuziastingų, bet ir užsibūti vienoje vietoje ilgai neketinančių darbuotojų. Tačiau labai tikėtina, kad išbandymai geriausiu atveju dar tik įpusėjo. Neradę, ką jiems pasiūlyti ir kaip su šiais darbuotojais susikalbėti, darbdaviai iššūkių neišvengs ir ateityje“, – teigia J. Krikščiūnė.

Jos nuomone, organizacijoms kuomet toliau, tuo labiau varta daugiau dėmesio skirti savo darbuotojų savijautai, taip pat atidžiau stebėti ir laiku identifikuoti nerimą keliančius ženklus: pasyvumą, abejingumą, atitolimą nuo darbo reikalų, kai kuriais atvejais – išaugusį negatyvumą. Svarbu suprasti, kad tai kur kas daugiau, nei vieno konkretaus žmogaus asmeninė problema: kartu su darbuotojo profesinio efektyvumo smukimu kris ir padalinio ar net visos organizacijos efektyvumas.

„Spinter tyrimų“ reprezentatyvioje Lietuvos gyventojų apklausoje dalyvavo 1014 respondentų, kurių amžius 18–75 metai.

KURŠENIŠKIŲ PAVYZDYS KITOMS MOKYKLOMS

Rita ŽADEIKYTĖ

Susirinkusieji į mokslo metų atidarymo šventę Pavenčių mokykloje-daugiafunkciami centre vos atpažino išgražintas mokyklos erdves. Jų modernų stilių iš nebrangių, net ir dėvėtų daiktų, padedamos mokyklos ūkio darbuotojų, sukūrė mokyklos darbuotoja Nerilė Bernotienė ir jai talkinusi sesuo Eglė Ričkuvienė. Atsinaujinusių mokyklą pamatęs Šiaulių rajono meras Antanas Bezaras stebėjosi, kaip išradinčiai ir kūrybingai mokykla atliko kasmetinį atsinaujinimą, ir pasakė, kad tai gali būti pavyzdys kitoms mokykloms.

Kuršėnų Pavenčių mokyklos-daugiafunkcio centro direktorė Janina Banienė pasakojo, kad siekė pakeisti nebeįsivaizdžias erdves į patogias ir patrauklias mokiniams ir mokytojams, tačiau lėšos ribotos, todėl teko pasitelkti fantaziją, išmanumą, stiliaus pojūtį, kūrybiškumą ir darbuotojų geranoriškumą. Centre atsinaujinimo darbai vyksta keliomis kryptimis. Viena jų – modernaus mokslo ir technologijų centro kūrimo projektas, jis dar tebevyksta. Kita atsinaujinimo kryptis – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Greta dviejų jau veikiančių ikimokyklinio ugdymo grupių nuo šio rugsėjo rajono tarybos sprendimu įsteigta dar viena ikimokyklinukų grupė, kuriai patalpas taip pat reikėjo atnaujinti. Patalpos mažiausiems įrengtos labai jaukiai, pagalvota ir apie baldus, ir apie smulkias detales, patogumą.

Mokyklos direktorės J. Banienės teigimu, nesinorėjo, kad tik dalis mokyklos būtų sutvarkyta ir patraukli. Pirmiausia žvilgsniai nukrypo į bendrąsias mokyklos erdves,

kuriuose mokiniai galėtų bendrauti, leisti laisvalaikį. Bendrosios erdvės virto moderniomis poilsio zonomis su nuotraukomis, moderniais baldais, moderniu sienų dekoru. Mokytojų poilsio kambarys tapo jaukia ir patogia vieta pailsėti tarp pamokų, pabendrauti. Daugelis N. Bernotienės ir E. Ričkuvienės interjero sprendimų priverčia nustepti ir iš pirmo žvilgsnio yra visiškai netikėti.

N. Bernotienė pasakojo, kad pirmiausia mokyklos vadovų paprašė parodyti senų baldų sandėliukus, ir ten sesers atrado „lobių“, kuriuos atnaujinus jie tapo puikiais mokyklos viešųjų erdvių interjero detalėmis. Tam tiko ir seni baldai, ir seni gaubliai, ir nebenaudojami vadovėliai. Net senos, bet dar tvirtos atnaujintos durys tapo modernia interjero detale. Moderniomis lentynomis prie sėdmaišių idealiai tiko vos kelis eurus kainuojantys šiltnamio stovai. Pasidairyta ir po

sendaikčių parduotuves. Daug meilės įdėta ir puošybos detalėms. Pasirinktos modernios dažų spalvos.

Pasak direktorės J. Banienės, įgyvendinant sesių idėjas, visų darbų su užsidegimu ir išmanymu ėmėsi direktorės pavaduotojas ūkio reikalams Jonas Albrikas, daug ir pasiaukojamai dirbo mokyklos ūkio dalies darbuotojai, valytojos.

Nustebino ir tikybos mokytojo Remigijaus Čepo įrengta tikybos klasė. Mokytojas, vedamas idėjos, kad šventasis Juozapas buvo stalius, sukūrė interjerą iš staliaus įrankių, stalų ir šventųjų paveikslų.

Kūrybiškai atnaujintos erdvės, mokyklos darbuotojų teigimu, sukūrė tokią atmosferą, kad norisi eiti į darbą, jauku būti netradiciniame bendrojo lavinimo mokyklai, išskirtiniame interjere, sukuriančiame jaukią aplinką.

VACLOVAS ANDRULIS:

„DĖMESYS KULTŪROS OBJEKTAMS NESUMAŽĖJO“

Barbora GAUDUTĖ

Rugsėjo 21 dieną, minint Europos kultūros paveldo dieną, Kelmėje atidengtas paminklas Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjui Vladiui Putvinskiui-Pūtviui. Kelmės rajone, Šilo Pavėžupyje, gyvenęs žymus tuometis visuomenės ir kultūros veikėjas, rašytojas, knygnešys V. Putvinskis 1919 m. kartu su bendraminčiais įkūrė Lietuvos šaulių sąjungą, 1919–1922 m. buvo jos pirmininkas. Tad kartu buvo paminėtas ir Lietuvos šaulių sąjungos atkūrimo 30-metis. Paminklo atidengimo iškilmėse kalbėjo krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis, Seimo narys Audronius Ažubalis, kiti svečiai. Kelmės rajono savivaldybės meras Vaclovas Andrulis Lietuvos šaulių sąjungą jos atkūrimo 30-mečio proga apdovanojo padėkos raštu už Vlado Putvinskio-Pūtvio atminimo įamžinimą ir jo idėjų propagavimą. Paminklo autorius – V. Putvinskio anūkas architektas Stasys Pūtvis. „Lietuvos šaulių sąjunga aktyviai prisideda puoselėjant pilietiškumą ir patriotizmą rajone. Džiaugiamės Šaukėnų Vlado Pūtvio-Putvinskio vardu pavadintos gimnazijos jaunųjų šauliukų veikla. Ir paminklas pastatytas Šaulių sąjungos iniciatyva“, – teigia Kelmės rajono meras. V. Putvinskis-Pūtvis palaidotas Kelmės kapinėse.

PAVELDAS – TURTAS IR NAŠTA

Kelmės rajonas labai turtingas kultūros paveldo objektų. Miesto pasididžiavimas –

Kelmės rajono meras Vaclovas Andrulis: „Valstybė vertingiems objektams išsaugoti turėtų skirti daugiau dėmesio.“

atgimęs Gruževskių šeimos dvaras, kuriame įsikūręs Kraštotyros muziejus. Jame pristatoma ne tik Kelmės krašto, bet ir tolimos apačių genties istorija. Turistų ir piligrimų keliai veda į Tytuvėnuose atgimusį bažnyčios ir vienuolyno ansamblį. Vis daugiau Lietuvos ir užsienio šalių turistų suranda Kražius, Užventį, Šaukėnus. „Ir galiu tik pasidžiaugti, kad dauguma objektų yra sutvarkyti arba jau baigiami tvarkyti, – pabrėžia Kelmės rajono

meras V. Andrulis. – Labai malonu, kad ir ankstesnieji vadovai labai daug dėmesio skyrė kultūros paveldui, o mes tuos darbus tęsiame.“

Nors po savivaldybės rinkimų pasikeitė nemažai tarybos narių, o kartu su rajono meru dirba naujas mero pavaduotojas ir savivaldybės administracijos vadovai, dėmesys kultūros paveldo objektams nesumažėjo.

„Norėjome pabaigti tvarkyti prieš kelerius metus gaisro nusiaubtą Tytuvėnų vienuolyno ansamblį. Tarybos nariai pritarė šių darbų tęsimui. Ir jau šiais metais ansamblis bus visiškai atstatytas, o kitais metais prie jo sutvarkyti ir tvėniniai. Tad atvykus kitais metais bus galima išvysti visiškai kitokį vaizdą“, – kitais metais iš naujo atrasti Tytuvėnus kviečia meras.

Kultūros paveldo objektams atstatyti naudojamos ES, Norvegijos finansinių mechanizmų ir kitų fondų lėšos, bet neišvengiamas ir rajono savivaldybės biudžeto prisidėjimas.

„Be savivaldybės prisidėjimo ir rūpesčio jokie kultūros paveldo objektų tvarkymo darbai nejudėtų, – sako V. Andrulis. – Tačiau manau, kad esama kultūros paveldo apsaugos politika yra taisytina. Kartais savivaldybės, įtraukiant objektus į saugomų kultūros paveldo objektų sąrašus, esame paliekamos nuošalyje. Tai padaro valstybė, o visa objekto tvarkymo ir priežiūros našta uždedama savivaldybėms. Ir jei yra grūnantių paveldo objektų, baudos skiriamos savivaldybei.

Tytuvėnų bažnyčios ir po gaisro prikulto vienuolyno ansamblis.

Manau, tai neteisinga. Jei valstybė mato, kad tas objektas turi būti saugomas, ir įtraukia į sąrašus, turėtų būti skiriamos ir lėšos jam sutvarkyti."

Konkretus kelmiekių pavyzdys – Tytuvėnų bibliotekos pastatas. Anksčiau jis nebuvo įtrauktas į saugomų paveldo objektų sąrašus, tad Kelmės rajono savivaldybė planavo jo vietoje pastatyti naujus kultūros namus. Jau buvo parengtas ir projektas. „Tačiau po kelių žmonių kreipimosi pastatas buvo įrašytas į saugomų objektų sąrašus. Tai sustabdė mūsų projekto vykdymą. Dabar, kai kreipiuosi į Kultūros vertybių apsaugos departamentą dėl lėšų šiam objektui atstatyti, nesulaukiame jokios finansinės paramos“, – padėtį apibūdina meras.

Jo manymu, valstybė vertingiems objektams išsaugoti turėtų skirti daugiau dėmesio ir jų išsaugojimo nepalikti vien savivaldybėms. „Savivaldybėms, turinčioms labai daug saugomų objektų, tai didžiulė finansinė našta, – pažymi V. Andrulis. – Savivaldybės esame paliktos prašytomis skirti lėšų kultūros paveldui tvarkyti."

Mero teigimu, saugant paveldą nereikėtų griebtis ir visų objektų iškart. Reikėtų atsirinkti tuos objektus, kuriuos būtina tvarkyti pirmiausia. Kartais savivaldybei kelia abejonių ir finansuoti tinkamų projektų atrinkimas.

INVESTICIJŲ NAUDA

Per pastaruosius ketverius metus Kelmės rajone į kultūros paveldo objektus investuota 1,8 mln. eurų. Per šiuos metus kartu su paramos fondų lėšomis bus investuota apie milijoną eurų. „Manau, kad įdėtos lėšos į kultūros paveldo objektus niekada tiesiogiai nesugrįš. Tai utopija. Tačiau juose įsikūrusių įstaigų gaunamos pajamos palen-

Kelmėje atidengtas paminklas Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjui Vladiui Putvinskiui-Pūtviui.

gvina savivaldybei našta saugant kultūros paveldą. Kad ir buvusi Kražių kolegija. Joje įsikūręs Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus kultūros centras vykdo labai įvairią veiklą ir dalį išgyvenimui reikalingų lėšų užsidirba. Didelė našta savivaldybei nebėra ir Tytuvėnų kultūros paveldo objektai. Tačiau galvodami apie šiuos objektus pirmiausia turime galvoti ne apie investicijų grąžą, o apie savo krašto istorijos išsaugojimą. Prisimenu, kai ėmėmės tvarkyti buvusios Kražių kolegijos pastatą, tada dirbau Kražių seniūnijos seniūnu, teko išklausti labai įvairių nuomonių. Buvo teigiančių, kad pastato atstatinėti nereikia, kad tai nereikalingos išlaidos. Ir kas įdomu, dabar, kai pastatas

sutvarkytas, savo svečiams jį labai noriai rodo ir tie, kurie teigė, kad tai nereikalingos išlaidos. Jei mes netvarkysime paveldo objektų, ką paliksime ateinančioms kartoms? Kai sutvarkyti šie objektai, visai kitoks ir rajono vaizdas. Kelmės rajono savivaldybė turime nemažai partnerių iš įvairių šalių, ir atvykusios delegacijos džiaugiasi mūsų krašto istoriją primenančiais objektais, neretai teiraujasi, už kokias lėšas mes juos tvarkome ir prižiūrimė, – kalba V. Andrulis. – Apskritai juos žavi tai, kad mes dar esame išsaugoję savo senąsias dainas, šokius, kad tą palikimą perima mūsų jaunimas. Nereta delegacija pabrėžia, kad jų šalyje etnokultūra – gana primirštas dalykas."

EUROPOS PAVELDO DIENĄ – PASIVAIKŠČIOJIMAS PO SIMNĄ

Vitana BRUČIENĖ

Kiekvienais metais rugsėjo mėnesį Alytaus rajono savivaldybė organizuoja Europos paveldo dienoms skirtus renginius ir pristato vis kitą jo sritį. Šiemet rugsėjo 20 d. Simne vyko pažintinis pasivaikščiojimas ir viktorina „Kultūros paveldas Simne: pažink ir pramogauk“.

Simnas yra viena anksčiausiai Užnemunėje atsiradusių gyvenviečių. Neatsitiktinai miesto istorinė dalis yra įtraukta į Kultūros vertybių registrą, tačiau jame yra ir daugiau kultūros paveldo objektų, istorinių pastatų. Juos ir aplankė pažintinio pasivaikščiojimo dalyviai.

Apie Europos paveldo dienas, jų istoriją susirinkusiesiems papasakojo savivaldybės Komunalinio ūkio skyriaus vyr. specialistas Vytenis Skendelis, su įdomiausiomis Simno miesto vietomis, istorijos faktais supažindino Simno gimnazijos moksleiviai ir Alytaus turizmo informacijos centro vyr. specialistė Birutė Malaškevičiūtė.

Pažintinio pasivaikščiojimo po Simną dalyviai aplankė ir išgirdo pasakojimus apie miesto istorinį centrą, sinagogą, Lietuvos partizanų kapus, Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčią ir joje esančias vertybes.

Renginio pabaigoje bažnyčioje vyko viktorina, buvo užduodami

klausimai apie pasivaikščiojimo metu aplankytus objektus, Simno miesto istoriją, Europos paveldo dienas. Teisingai į juos atsakiusieji namo iškeliavo su laimėtais įvairiais suvenyrais ir leidiniais.

LEISKIME PAČIAI SAVIVALDAI PASIRINKTI VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ TEIKIMO BŪDUS

Seime ir visuomenėje vis dažniau girdime diskusijas dėl konkurencijos užtikrinimo teikiant viešąsias paslaugas. Savivaldybių nuomone, atsižvelgiant į Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintą savivaldybių savarankiškumo principą, joms pačioms turi būti sudarytos galimybės spręsti, koku būdu gyventojams teikti viešąsias paslaugas. Savivaldos atstovų nuomone, konkurencija yra naudinga ir reikalinga

rinkoje, tačiau savivaldybės siekia ne ekonominės naudos, o pirmiausia laiku ir kokybiškai užtikrinti viešąsias paslaugas.

Siūlome susipažinti su LSA prezidento Mindaugo Sinkevičiaus mintimis straipsnyje „Viešosios paslaugos ir privatus verslas – (ne)suderinama?“.

Lietuvos savivaldybių asociacijos prezidentas Mindaugas Sinkevičius.

Privataus verslo atstovai periodiškai ir gan tendencingai siekia atkreipti dėmesį į tai, kad visuomenei viešąsias paslaugas dažniausiai teikia savivaldybių valdomos įmonės, o privatus subjektai į viešųjų paslaugų sektorių įsileidžiami labai nenoriai. Pasak Lietuvos laisvosios rinkos instituto, savivaldybės taip pažeidžia sąžiningos konkurencijos sąlygas, o visuomenė gauna mažesnę naudą iš viešųjų paslaugų. Ar tikrai savivaldybės tokios negeranoriškos privatem verslui? Situacija, nere-tai pristatoma kaip savivaldos savivalė, tokia gali pasirodyti tik girdinties viena ausimi.

Prieš pradėdant nagrinėti savivaldos poziciją, pirmiausia būtina susitarti, ką vadiname viešosiomis paslaugomis. Tarsi visiems suprantama, kad ši sąvoka apima gyventojams itin svarbias ir būtinas paslaugas, skirtas užtikrinti visuomenės prigimtines teises, laisves ir orų gyvenimą. Tačiau nei Lietuva, nei Europos Sąjunga neturi vieno viešųjų paslaugų apibrėžimo.

Vis dėlto visuotinai priimtinas kriterijus viešajai paslaugai atpažinti yra tai, kad viešosios paslaugos, kitaip negu kitos paslaugos, turi ne tik paslaugos sukūrimo ir pateikimo dalį, bet dar ir paslaugos administratoriaus dalyvavimą procese.

Paslaugos administratorius privalo organizuoti viešųjų paslaugų teikimo procesą, užtikrinti jo nenutrūkstamumą, nustatyti paslaugos kokybės standartus bei turinį, vykdyti paslaugos kokybės kontrolę, o svarbiausias administratoriaus uždavinys – visuomenės viešojo poreikio patenkinimas.

VIEŠOSIOS PASLAUGOS IR PRIVATUS VERSLAS – (NE)SUDERINAMA?

Toks apibūdinimas nelabai tiktų privačioms, į pelno siekimą orientuotoms veikloms, bet leidžia paprastai atpažinti viešąsias paslaugas, tokias kaip vandens, šilumos tiekimas, susisiekimas vietiniais autobusų maršrutais, viešųjų teritorijų ir komunalinių atliekų tvarkymas ar žmonių maitinimas švietimo, globos ar sveikatos priežiūros įstaigose.

Ilgą laiką įvairiose pasaulio šalyse sėkmingai kelią skynėsi pozicija, kad privatus verslas, lyginant jį su valstybės ar savivaldybių įmonėmis, yra moderniau valdomas, atviresnis inovacijoms, gali greičiau ir paprasčiau pritraukti investicijas, lanksčiau reaguoti į rinkos pokyčius ir taip užtikrinti ne tik aukštesnę viešųjų paslaugų kokybę, bet ir mažesnę jų savikainą. Dėl tokio požiūrio pasaulio šalyse daug viešųjų paslaugų buvo patikėta vykdyti privatem verslui.

Tuo keliu siekiama eiti ir Lietuvoje: griežčiau, nei to reikalauja ES direktyvos, reguliuojami vidaus sandoriai, iš savivaldybių reikalaujama vykdyti konkurencingas procedūras ir sudaryti galimybes verslui perimti viešųjų paslaugų teikimą. Su kokiais iššūkiais tenka susidurti savivaldybėms, perleidusioms viešųjų paslaugų teikimą verslui, bet išlikusioms šių paslaugų teikimo administratorėms?

Pirmiausia, tai priklausomybė nuo privataus subjekto. Dauguma savivaldybių viešųjų paslaugų, tokių kaip šilumos tiekimas, komunalinių atliekų surinkimas, susisiekimo vietiniais maršrutais užtikrinimas, yra susijusios su brangios ir daug investicijų reikalaujančios infrastruktūros valdymu. Tokių veiklų neįmanoma perleisti smulkiems verslininkams, sukuriant tarp jų konkurencines sąlygas, tad tokių viešųjų paslaugų teikimą perima stambios visos šalies mastu veikiančios įmonės.

Savivaldybių santykiai su tokiais įmonėmis susaistomi sudėtingomis ir painiomis sutartimis, kol ilgainiui savivaldybės tampa įkaitėmis – prarasdamos realius svetus kontroliuoti finansavimo skaidrumą ir užtikrinti aukštą paslaugos kokybę ir racionalią kainą.

Susiformuoja paslaugos teikimo monopolija, o savivaldybė, privalėdama užtikrinti paslaugos teikimą, bet nebevaldydama infrastruktūros, neturi alternatyvų.

Galima drąsiai teigti, kad optimistinė vizija, jog privatus verslas paslaugas gebės teikti pigiau – nepasitvirtino. Ir negalima tuo kaltinti verslo, nes jo prigimtis – siekti pelno visais įmanomais būdais.

Tiesiog belieka pripažinti, kad į visuomenės naudą orientuotos viešosios paslaugos yra ne pati tinkamiausia sritis pelnui siekti. Pavyzdžiui, Kauno miesto savivaldybėje daugiau kaip dešimt metų žaliųjų plotų ir želdynų priežiūros paslaugas teikė privatus sektoriaus subjektas. Paslaugos kainos sumažinti derybų būdu nepavykus, savivaldybė dalį paslaugų pavedė atlikti savo įmonei ir tokiu būdu paslaugos kainą sumažino 18 proc.

Užsienio šalių pavyzdžiai dar iškalbingesni: Didžiojoje Britanijoje (Londone) viešasis sektorius sutaupė apie 1 mlrd. eurų, kai perėmė iš privataus sektoriaus transporto paslaugų teikimą, Ispanijoje (Valjadolide) buvo apskaičiuota, kad teritorijų ir gatvių priežiūros paslaugos kainavo apie 70 proc. pigiau, užtikrinant jas vidaus sandorio pagrindu, nei perkant iš išorinių teikėjų. Ispanijoje (Kastelfadelse) atliekų tvarkymo paslaugas perkėlus viešajam sektoriui, buvo sutaupyta apie 3 mln. eurų.

Perleidžiant privatem sektoriui viešųjų paslaugų teikimą, bendrosios tokių paslaugų sąnaudos gerokai padidėja ne tik dėl verslo siekio uždirbti pelną, bet ir dėl savivaldybėms labai išauginčių tokių paslaugų administravimo išlaidų. Perdavus veiklą niekur nedingsta savivaldybių atsakomybė, kad visuomenei laiku būtų teikiamos kokybiškos paslaugos. Ir jei paslaugas teikia savivaldybės valdoma įmonė, didžioji dalis paslaugos administravimo ir kontrolės atliekama per bendrą subjekto kontrolę, dalyvaujant įmonės kolegialiuose organuose, formuojant lūkesčius, tvirtinant strategijas, kontroliuo-

jant finansus ir veiklos ataskaitas, o perleidus paslaugų teikimą privačiam subjektui, savivaldybei reikia organizuoti sutarčių vykdymo kontrolę neturint įmonės vidaus duomenų.

Tokiai kontrolei reikia aukštos kompetencijos, o pavedus tokią kontrolę vienam ar keliems savivaldybės administracijos tarnautojams, susiduriama ne tik su kompetencijos, bet ir su nuomonės šališkumo rizika, todėl kontrolei gali prireikti brangiai kainuojančių išorės ekspertų, ypač tais atvejais, kai tarp savivaldybės ir paslaugos teikėjo kyla ginčai skirtingai traktuojant sudėtingas sutarčių sąlygas.

Štai, pavyzdžiui, Šiaulių miesto savivaldybei teko susidurti su situacija, kai, renkant šiukšles nuo šaligatvio, buvo atsakoma jas rinkti nuo greta esančios vejos ar nukritusias ant kelio, nes sutartyje buvo įrašyta, kad šiukšlės surenkamos per visą šaligatvio plotą. Dalį šiukšlių išvis buvo atsakoma rinkti, motyvuojant tuo, kad jos nepatenka į bendrą sutarties apibrėžimą „įvairios atliekos“, o yra priskiriamos atskiroms šiukšlių rūšims „padangos“, „langai“.

Anykščių savivaldybė negalėjo užtikrinti greito po audros nuvirtusių medžių pašalinimo nuo kelių, nes paslaugas teikusi privati įmonė buvo įsikūrusi Kaune, be to, turėjo suplanavusi kitų darbų.

Tokios situacijos neįmanomos, kai paslaugas teikia savivaldybių kontroliuojamos įmonės, nes jos steigiamos viešosioms paslaugoms teikti ir jų tikslai yra siejami su tarnystės visuomenei, o ne su maksimalaus pelno siekimu. Savivaldybės su savo įmonėmis žiūri viena kryptimi ir be sudėtingų santykių reguliuojančių sutarčių.

Tad ar rinkos konkurencijos užtikrinimas yra svarbesnis tikslas, nei efektyvus visuomenės poreikių tenkinimas, ir ar verta „spausti“ savivaldybes perleisti viešąsias paslaugas verslui, kai anksčiau į šį traukinį jau įsėdusios šalys suka jį atgal?

Tokios tendencijos pastebimos daugelyje šalių: vandens tiekimo sektoriaus grąžinimas viešajam sektoriui pastebimas Prancūzijoje (106 atvejai). Prancūzija iki tol buvo žinoma kaip turinti ilgiausią istoriją vandens tiekimo sektoriaus privatizavime, kur veikė visame pasaulyje žinomi tiekėjai „Veolia“ ir „Suez“. Prancūzijoje taip pat stebima transporto sektoriaus grąžinimo viešajam valdymui tendencija (20 atvejų).

Energijos tiekimo sektorius sparčiai grąžinamas Vokietijoje (284 atvejai). Atliekų tvarkymo sektorius taip pat grįžta viešajam valdymui Vokietijoje (13 atvejų), Didžiojoje Britanijoje (7 atvejai).

Tokių pavyzdžių galime matyti tiek Europos, tiek Azijos, tiek JAV ar Lotynų Amerikos šalyse. Tai visuotinė tendencija, todėl neverta priešinti vietos valdžios institucijų su verslu. Reikėtų prisiminti Europos vietos savivaldos chartijos nuostatą, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytoje ribose turi visišką laisvę vykdyti veiklą, susijusią su klausimais, kurie nėra išbraukti iš jų kompetencijos ar priskirti kitiems valdymo organams, ir vadovautis Europos Teisingumo Teismo praktika, kad viešosios valdžios subjektas turi galimybę įgyvendinti su viešuoju interesu susijusias užduotis savo paties administracinėmis, techninėmis ir kitomis priemonėmis ir neprivalo naudotis išorinių, jo tarnyboms nepriklausančių įmonių paslaugomis.

Pasitikėjime savivalda ir leiskime jai pačiai pasirinkti viešųjų paslaugų teikimo būdus, taisykles ir režimą, kaip tai numato Vietos savivaldos įstatymo 9 str. 1 dalis. Net neabejoju, kad ir toliau matysime gražių savivaldos ir vietos verslų geranoriško bendradarbiavimo pavyzdžių, o kaip savivaldybėms sekasi užtikrinti vietos bendruomenių poreikiams būtinų paslaugų teikimą, palikime kartą per ketverius metus vertinti rinkėjams.

UŽ MŪSŲ STOVĖJANČIOS ŽMONĖS

Pasak Kelmės rajono mero Vaclovo Andrulio (*nuotr.*), svarbiausias savivaldybės rūpestis – rajono gyventojų gyvenimo kokybė. Viena skaudžiausių rajono problemų – vandentvarka. Šiais metais rajono savivaldybė įgyvendina du didelius vandentvarkos projektus Grinių ir Kukečių kaimuose. Mažesni vandentvarkos projektai, finansuojami per Žemės ūkio ministeriją, įgyvendinami Kakoniškių ir Mockaičių kaimuose. „Kita problema – keliai. Labai gaila, kad žvyrkelių programos rangovai restruktūrizuojasi ir kelių tvarkymo darbai vėluoja. Tai labai erzina žmones. Ir nors šiuos projektus vykdo ne savivaldybė, jie paskubinti darbus prašo savivaldybės“, – kalba meras ir priduria, kad 2019 metams Kelmės rajono savivaldybei skirta 2 570 200 eurų Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų. Taip pat planuojama įsisavinti apie 250 tūkst. eurų ES lėšų keliams ir šaligatviams rekonstruoti. Šios lėšos jau baigiamos sėkmingai panaudoti. Baigta tvarkyti ir centrinę gatvę, pakloti šaligatviai.

Šiais metais bus baigtas tvarkyti ir Kelmės kultūros centras. Naujuose Bendruomenės namuose įkurtus galės švęsti Žalpių bendruomenės. „Tai buvo vienintelė bendruomenė rajone, neturėjusi bendruomenės namų, – sako V. Andrulis. – Kelmės rajono savivaldybė finansiskai remiame bendruomenes. Žinoma, daugiau paramos sulaukia aktyviosios, bet manau, kad toks lėšų skirstymas yra teisingas, motyvuojantis ir kitas bendruomenes suaktyvinti veiklą.“

Mero netenkina esama gyventojų aprūpinimo šiluma tvarka. Iki 2030 metų šilumos tinklus Kelmėje valdo UAB „Litesko“, tad savivaldybė negali daryti įtakos šilumos kainai. „Manau, kad kol kas nereikėtų verslui perduoti viešųjų paslaugų. Visuomenė tam dar nesame pasirėngę, todėl, perdavus šias paslaugas privačiam verslui, labai dažnai po trejų–ketverių metų kainos gerokai šokteli ir paslaugų kainos tampa neadekvačios daugelio gyventojų pajamoms. Panašiai ir su

atlyginimais. Kai verslininkas važinėja prabangiu automobiliu, leidžiasi į prabangias keliones, stotasi ar perka namus, man nesuprantamas jo požiūris į jo įmonėje dirbančius žmones, kuriems dažniausiai mokamas tik minimalus atlyginimas. Ir to požiūrio neslepiau kalbėdamasis su verslininkais, – mintimis dalijasi meras. – Jei žmonėms būtų mokami normalūs atlyginimai, kelmiešiams nebūtų sudėtinga važinėti dirbti ir į Šiaulius, o Kelmės rajono savivaldybė rūpintųsi, kad jie čia gautų tinkamas švietimo paslaugas, kad būtų sukurta visavertė poilsio bazė. Juk tik 40 kilometrų iki Šiaulių. Deja, tą judėjimą varžo atlyginimas.“

Meras užsimena, kad pastaruoju metu kurti verslą imasi sugrįžusieji iš užsienio. Kol kas jie kuria smulkųjį verslą. Kelmės rajono savivaldybė verslo kūrimo iniciatyvas paremia iš Paramos smulkiajam ir vidutiniam verslui programos. Net iki dešimties metų atleidžia nuo visų savivaldybės dispozicijoje esamų mokesčių. Kadangi žmonėms nemažai problemų sukelia įstatyminė bazė, savivaldybės specialistai padeda įregistruoti įmonę. „Prieš kelerius metus verslą Kelmės rajone sukūrė iš užsienio sugrįžęs verslininkas. Jis gamina skydinius namelius ir parduoda juos Švedijoje. Įdarbino 25 darbuotojus, – verslininko sėkmę pasidžiaugia meras.